

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansalliseksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus toteaa, että kansallisten mediakasvatuslinjausten päivittäminen on tarpeellista. Johdantoluvussa on kuvattu selkeästi yhteiskunnan ja mediakentän muutoksista nousevat päivittämistarpeet. Johdannossa ei oteta riittävästi huomioon, että suomalaiset eivät ole ainoastaan mediasisältöjen kuluttajia vaan myös mediassa toimivia sisällön tuottajia ja vaikuttajia: sosiaalisen median käyttäjät luovat itse sisältöjä toisille somekäyttäjille. Mediakasvatuksen tulisi pitää sisällään myös jokaisen vastuu sisällöntuottajana (ja jakajana/levittäjänä) eikä pelkästään passiivisena sisältöjen kuluttajana. Johdannossa kriittinen medialukutaito liitetään nimenomaan yhteiskunnalliseen resilienssiin, vaikka sitä voisi laajemmin kuvata nykyajan kansalaistaidoksi.

Johdannossa kuvataan TikTokin tulleen nuorten seuratuimmaksi uutiskanavaksi. Älypuhelimet ovat usein lasten ja nuorten pääasiallinen väline erilaisten medioiden seuraamiseen ja tuottamiseen. Vanhempien suhtautuminen lasten älypuhelimien käyttöön on kuitenkin muuttunut viime vuosina aiempaa kriittisemmäksi. Kun vielä 10 vuotta sitten lähes kaikille koululaisille hankittiin älypuhelimet koulun alkaessa, nyt vanhemmat eivät hanki yhtä hanakasti älypuhelimia jälkikasvulleen. (Lähde: DNA Koululaistutkimus 2025, <https://corporate.dna.fi/medialle/dnan-tutkimukset/koululaistutkimus-2025>). Johdantoluvussa voisi huomioida erilaisten käyttöliittymien (esim. mobiililaitte, tabletti, tietokone) merkityksen mediakasvatuksessa.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että mediakasvatuksen nykytilaa arvioidaan säännöllisesti ja myös kriittisesti. Luvussa todetaan: "Arvioinnin mukaan mediakasvatus Suomessa on monipuolista ja laadukasta." Mediakasvatuksen vaikuttavuutta voisi tarkemmin arvioida, muutenkin kuin mediakasvatuksen toteuttajien määrän ja käytetyn rahoituksen (Liite 1) perusteella. Luvussa

kuvataan hyvin mediakasvatukseen ja sen kehittämiseen liittyvät haasteet: korkeakoulutasoisen opetuksen väheneminen sekä rahoituksen ja resurssien riittämättömyys. Tulevien mediakasvatuksen osaajien kouluttaminen on keskeistä. Luvussa todetaan, että ”mediakasvatus kuitenkin ei ole vain reaktiota uhkiin - -”. Kuitenkin tämä näkökulma ja mediakasvatus polarisaation vähentäjänä ja kokonaisturvallisuuden edistäjänä hallitsevat mediakasvatuksen linjausten luonnosta.

Mediakasvatuksen nykytilan analyysissä ei näy aikuisväestön tai iäkkäiden ihmisten parissa tehtävää mediakasvatusta ja medialukutaidon edistämistä.

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Mediakasvatuslinjauksen visio on tiivis ja kunnianhimoinen. Visiossa keskitytään suomalaisten kriittiseen medialukutaitoon, joka nähdään osana kokonaisturvallisuutta, demokratian vahvistamista ja yhteiskunnallisen luottamuksen rakentamista. Kirkkohallitus korostaa jokaisen ihmisen vastuuta oikean tiedon jakajana eikä vain tiedon vastaanottajana.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Kirkkohallitus pitää mediakasvatuslinjauksen tavoitteita hyvinä ja kannatettavina. Toimijuuden vahvistamisessa mainitaan erikseen perheet, mutta olisi hyödyksi vahvistaa myös kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen roolia (esim. järjestöt, urheiluseurat, harrastustoiminta, uskonnolliset yhteisöt), sille ne kantavat oman osuutensa mediakasvatuksesta.

Kirkkohallitus toteaa, että osaamisen kehittämisessä olisi hyvä olla konkreettisia keinoja, joilla kansalaisten oma ja yhteinen oppiminen mahdollistuu.

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että kestävyuden edistäminen nostetaan esiin tavoitteissa. Tämä on tärkeää aikana, jolloin esimerkiksi kasvava tekoälyn käyttö rasittaa huomattavasti luontoa.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Tavoitteiden saavuttamiseksi mediakasvatuslinjauksessa ehdotetut toimenpiteet ovat kannatettavia. Toimenpiteiden toteuttajat jäävät tässä kohdin kuitenkin epäselväksi. Toimeenpanoa ja seurantaä käsittelevässä osiossa kuvataan valtionhallinnon osalta ministeriöiden toimialaan kuuluvia vastuita. Mediakasvatuslinjausten toimenpideosioon voisi kunkin toimenpide-ehdotuksen yhteyteen määritellä – ainakin esimerkinomaisesti – toimenpidettä edistävän vastuutahon.

Kirkkohallitus pitää tärkeänä tutkimusperusteista mediakasvatusta ja mediakasvatuksen inklusiivisuutta, jossa huomioidaan linjausluonnoksen mukaisesti erilaiset kieliryhmät, kulttuuritausta, oppimistavat ja identiteetit. Kirkkohallitus korostaa tasapainoisen media-arjen tukemisen tärkeyttä ja kotien, perheiden ja aikuisten roolia mediakasvatuksessa tänä päivänä. Monet nuorten (ja aikuistenkin) sosiaalisen median alustat on todettu valtavan addiktoiviksi, ja ei voida olettaa, että lapsi osaa itse rajata sosiaalisen median käyttöä, kun aikuisillakin on siinä vaikeuksia.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on jo tällä hetkellä laaja-alaisia osaamiskokonaisuuksia (L4 Monilukutaito, L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen), joissa medialukutaito on luontevasti mukana. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on otettu huomioon opetussuunnitelmassa oppiaineiden tavoitteissa, ja yksittäisten oppiaineiden oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen. Mediakasvatuslinjauksessa esitetyn oppiainekohtaisen medialukutaidon tavoitteiden määrittelyn ohella tarvittaisiin tutkittua tietoa laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien toteutumisesta perusopetuksessa.

Kirkkohallitus ehdottaa, että mediakasvatuksen täydennyskoulutuksessa hyödynnettäisiin MOOC-kursseja (Massive Open Online Courses), jotka olisivat kaikille avoimia. Nämä palvelisivat erityisesti työssä käyviä opettajia sekä koulutuksen järjestäjiä, joilla ei ole mahdollisuutta itse tuottaa täydennyskoulutusta.

Mediakasvatuslinjauksessa ehdotetaan kansallisen resilienssin vahvistamiseksi mediakasvatusmateriaalia ja yleisiä tietoiskuja tekoälystä ja disinformaatiosta. Kirkkohallitus muistuttaa, että myös misinformaatiota on syytä pitää esillä.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että toimenpide-ehdotuksissa voisi ottaa selkeämmin huomioon kolmannen sektorin toimijat. Erilaiset järjestöt, urheiluseurat, partio ja seurakunnat tavoittavat suuren joukon nuoria ja heidän perheitään toiminnassaan. Näitä toimijoita kannattaa hyödyntää mediakasvatuksessa.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

Tässä osiossa esitellään kattavasti ministeriöiden vastuita, jotka liittyvät mediakasvatukseen. Vastuut pirstaloituvat lukuisille eri toimijoille, joten on toivottavaa, että Taide- ja kulttuurivirastolla on Kansallisten mediakasvatuslinjausten toimeenpanon koordinointiin riittävät resurssit.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

-

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

-

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

-

Ikkala Jussi
Kirkkohallitus